١٩ ـ كِتَابُ الإِسْتِغْفَارِ

19. ఇస్తిగ్‌ఫార్ ప్రకరణం

371 వ అధ్యాయం

٣٧١ ـ بَابُ الإِسْتِغْفَارِ

మన్నింపు వేడుకోలు

قَالَ اللهُ تَعَالَى: ﴿وَٱسْتَغْفِرْ لِذَنۢبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ﴾ [محمد: ١٩]. وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَٱسْتَغْفِرِ ٱللَّهَ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا﴾ [النساء: ١٠٦]. وقال تَعَالَى: ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَٱسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُۥ كَانَ تَوَّابًۢا﴾ [النصر: ٣]. وقال تَعَالَى: ﴿لِلَّذِينَ ٱتَّقَوْا عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّٰتٌ تَجْرِى﴾ إلى قوله عزَّ وجلَّ: ﴿وَٱلْمُسْتَغْفِرِينَ بِٱلْأَسْحَارِ﴾ [آل عمران: ١٥ـ١٧]. وقال تَعَالَى: ﴿وَمَن يَعْمَلْ سُوٓءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُۥ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ ٱللَّهَ يَجِدِ ٱللَّهَ غَفُورًا رَّحِيمًا﴾ [النساء: ١١٠]. وقال تَعَالَى: ﴿وَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنتَ

దివ్యఖుర్‌ఆన్‌లో అల్లాహ్ ఇలా సెలవిచ్చాడు:

"ప్రవక్తా! నీ పొరపాట్లకు 'క్షమాభిక్ష పెట్టుము' అని వేడుకో, విశ్వాసులైన స్త్రీ పురుషుల పొరపాట్లకు కూడా." *(ముహమ్మద్:19)*

"క్షమాభిక్ష కొరకు అల్లాహ్‌ను ప్రార్థించు. ఆయన ఎక్కువగా క్షమించేవాడు, అధికంగా కరుణించేవాడూను." *(నిసా:106)*

"(ప్రవక్తా!) నీవు నీ ప్రభువు స్తోత్రంతోపాటు ఆయన పవిత్ర నామాన్ని స్మరించు. ఇంకా ఆయన మన్నింపు వేడుకో. నిస్సందేహంగా ఆయన పశ్చాత్తాపాన్ని ఎంతగానో అంగీక రించేవాడు." *(నస్ర్ : 3)*

"భయభక్తులు కలవారికొరకు వారి ప్రభువు వద్ద ఉద్యానవనాలు ఉన్నాయి.... క్షమించు అని వారు రాత్రి చివరి గడియలలో అల్లాహ్‌ను వేడుకుంటారు. (వరకు)" *(ఆలి ఇమ్రాన్: 15-17)*

"చెడ్డపని చేసినవాడు లేదా తన ఆత్మకు అన్యాయం చేసుకున్నవాడు తరువాత క్షమా భిక్ష పెట్టు అని అల్లాహ్‌ను ప్రార్థిస్తే అతడు అల్లాహ్‌ను క్షమించేవాడుగా కరుణామయు డుగా తెలుసుకుంటాడు." *(నిసా : 110)*

فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ﴾ [الأنفال: ٣٣]. وقالَ تَعالى: ﴿وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَن يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾ [آل عمران: ١٣٥] والآيات في الباب كثيرة مَعْلُومة.

"నీవు వారిమధ్య ఉన్నప్పుడు, అల్లాహ్ వారిపై ఆపదను అవతరింపజేయడు. ప్రజలు క్షమాభిక్ష కొరకు ప్రార్థిస్తూ ఉంటే, వారిని శిక్షించటం అనేది అల్లాహ్ సంప్రదాయం కాదు." *(అన్ఫాల్: 33)*

"..........ఎప్పుడైనా ఏదైనా అశ్లీలకార్యం వారివల్ల జరిగిపోతే లేదా ఏదైనా పాపం చేసి, వారు తమ ఆత్మలకు అన్యాయం చేసుకున్నట్లయితే, వెంటనే వారికి అల్లాహ్ జ్ఞాపకం వస్తాడు. అప్పుడు వారు ఆయనను 'మా తప్పులు క్షమించు' అని వేడుకుంటారు- ఎందుకంటే అల్లాహ్ తప్ప పాపాలను క్షమించగలిగే వాడెవడున్నాడని? వారు తాము చేసిన తప్పులను గురించి బుద్ధిపూర్వకంగా మొండివాదం చెయ్యరు."

(ఆలి ఇమ్రాన్:135)

ఈ అధ్యాయానికి సంబంధించిన సుప్రసిద్ధ హదీసులు చాలా ఉన్నాయి.

١٨٧١ - وَعَنِ الأَغَرِّ المُزَنِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: «إِنَّهُ لَيُغَانُ عَلى قَلْبِي، وَإِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللهَ فِي اليَوْمِ مِائَةَ مَرَّةٍ» رَوَاهُ مُسْلِم.

1871. హజ్రత్ అగర్ర్ ముజనీ (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లం) ఇలా ప్రబోధించారు: (కొన్నికొన్ని సార్లు) నా హృదయం మీద కూడా ఒక తెర లాంటిది కమ్ముకుంటూ ఉంటుంది. అయితే నేను రోజుకి వందసార్లు అల్లాహ్‌ను క్షమాభిక్ష కోసం వేడుకుంటూ ఉంటాను. (ముస్లిం)

(సహీహ్ ముస్లింలోని జిక్ర్, దుఆల ప్రకరణం)

ముఖ్యాంశాలు

'గైన్' మరియు 'గైమ్' రెండూ ఒకే అర్థం కలిగిన పదాలు. మేఘాలు కమ్ముకోవటమని వాటికి అర్థం. పై హదీసుకు భావం ఏమిటంటే దైవప్రవక్త (సల్లం) అనునిత్యం అల్లాహ్ ధ్యానంలో

నిమగ్నులై ఉండేవారు. కాని అప్పుడప్పుడూ పనుల ఒత్తిడి వల్ల లేక మానవ సహజమైన బలహీనతల కారణంగా ఆయన మనసుమీద కూడా ఏమరుపాటు తెర కమ్ముకునేది. ఈ స్థితి చాలా కొద్ది సమయం, కొన్ని క్షణాలు మాత్రమే ఉన్నప్పటికీ దైవప్రవక్త(సల్లం) ఎంతో గొప్పస్థానంలో ఉన్నందున ఆ చిన్నపాటి అజాగ్రత్తే తనకు పెద్ద పొరపాటుగా అనిపించేది. అందువల్ల ఆయన దైవాన్ని క్షమాపణలు వేడుకునేవారు. ఈ హదీసులో ఆయనకు పెద్ద గుణపాఠం ఉంది. మనం లెక్కలేనన్ని తప్పులు, పాపాలు చేస్తుంటాం. అయినా కూడా మనం ఎన్నడూ అల్లాహ్ వైపు మరలి క్షమాభిక్ష కోసం ఆయన్ని వేడుకోము. మరోవైపు మన ప్రవక్త (సల్లం) క్షమించబడినవారు, అత్యంత పునీతులు. అయినా కూడా ఆయన ఎన్నోసార్లు దైవ సన్నిధిలో క్షమాభిక్ష కోసం వేడుకునేవారు. (సల్లల్లాహు అలైహి వసల్లం!)

1872. دైవప్రవక్త (సల్లం) ఈ విధంగా చెబుతుండగా తాను విన్నానని హజ్రత్ అబూహురైరా (రజి) తెలియజేశారు: దైవం సాక్షి! నేను రోజుకు డెబ్భై కంటే ఎక్కువసార్లు అల్లాహ్‌ను క్షమాపణకై వేడుకుంటాను. ఆయన సన్నిధిలో పశ్చాత్తాప పడతాను. (బుఖారీ)

(సహీహ్ బుఖారీ: కితాబుద్దావాత్)

١٨٧٢ ـ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «واللهِ! إِنِّي لأَسْتَغْفِرُ اللهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّةً» رَوَاهُ البخاري.

1873. హజ్రత్ అబూహురైరా (రజి) గారే చేసిన కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లం) ఇలా ప్రబోధించారు: ఎవరి చేతిలోనయితే నా ప్రాణముందో ఆయన సాక్షిగా చెబుతున్నాను: మీరు పాపాలు చేయకపోతే అల్లాహ్ మిమ్మల్ని తుదముట్టించి మరో సృష్టిని ఉనికిలోకి తీసుకువచ్చి ఉండేవాడు. వారు పాపాలు చేసి అల్లాహ్‌ను క్షమాపణకై వేడుకునేవారై ఉంటారు. అల్లాహ్ వారిని క్షమిస్తాడు. (ముస్లిం)

(సహీహ్ బుఖారీలోని తౌబా ప్రకరణం)

١٨٧٣ ـ وَعَنْهُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ لَمْ تُذْنِبُوا، لَذَهَبَ اللهُ تَعَالَى بِكُمْ، وَلَجَاءَ بِقَوْمٍ يُذْنِبُونَ فَيَسْتَغْفِرُونَ اللهَ تَعَالَى فَيَغْفِرُ لَهُمْ» رواه مسلم.

ముఖ్యాంశాలు

పై హదీసుకు భావం అల్లాహ్ పాపప్రవృత్తిని ఇష్టపడతాడని కాదు, పైగా ఇందులో మన్నింపు ప్రార్థనల యొక్క ప్రాముఖ్యత బోధించబడింది. మనిషి అన్నాక అతని వల్ల తప్పులు ఎలాగూ జరుగుతాయి. తప్పుచేయని మానవుడు ఈ లోకంలో ఎవడూలేడు. కాని తప్పు చేసిన తర్వాత ఆ తప్పుని సమర్థించుకోకుండా పశ్చాత్తాపభావంతో అల్లాహ్‌ను క్షమాభిక్షకై వేడుకునేవారిని, ఆయన సన్నిధిలో విలపించేవారిని అల్లాహ్ అమితంగా ఇష్టపడతాడు.

١٨٧٤ - وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنَّا نَعُدُّ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ فِي الْمَجْلِسِ الْوَاحِدِ مِائَةَ مَرَّةٍ: «رَبِّ اغْفِرْ لِي، وَتُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ» رواه أبو داود، والترمذي وقال: حديث صحيح.

1874. హజ్రత్ ఇబ్నె ఉమర్ (రజి) కథనం: దైవప్రవక్త (సల్లం) ఒకే ఒక సదనంలో వందసార్లు దైవాన్ని (ఈ విధంగా) క్షమాభిక్ష వేడుకోవటాన్ని మేము లెక్కపెట్టేవాళ్ళము: "అల్లాహ్! నన్ను క్షమించు. నన్ను మన్నించు. నిశ్చయంగా నీవు అమితంగా మన్నించేవాడవు. అత్యంత దయామయుడవు." (అబూదావూద్, తిర్మిజీ, ఇమామ్ తిర్మిజీ ఈ హదీసును 'సహీహ్'గా పేర్కొన్నారు.)

(సుననె అబూదావూద్‌లోని నమాజ్ ప్రకరణం - సుననె తిర్మిజీలోని దుఆల అధ్యాయాలు)

ముఖ్యాంశాలు

దుఆ చేసేటప్పుడు ప్రార్థించే విషయానికి అనుగుణంగా దేవుని గుణగణాలను ప్రస్తుతించటం మంచిదని ఈ హదీసు ద్వారా బోధపడుతోంది.

١٨٧٥ - وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَنْ لَزِمَ الاسْتِغْفَارَ، جَعَلَ اللهُ لَهُ مِنْ كُلِّ ضِيقٍ مَخْرَجاً، وَمِنْ كُلِّ هَمٍّ فَرَجاً، وَرَزَقَهُ مِنْ حَيْثُ لا يَحْتَسِبُ» رَوَاهُ أَبو داود.

1875. హజ్రత్ ఇబ్నె అబ్బాస్(రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లం) ఇలా ప్రబోధించారు: ఎవడైతే క్షమాభిక్ష వేడుకోవటాన్ని నిత్యకృత్యంగా చేసుకుంటాడో అల్లాహ్ అతన్ని అన్ని రకాల ఇరకాటాల నుంచి బయటపడే మార్గాలను సృష్టిస్తాడు. అన్ని రకాల దుఃఖాల

నుంచి విముక్తిని ప్రసాదిస్తాడు. అతను ఊహించని చోటు నుంచి అతనికి ఉపాధిని ప్రసాదిస్తాడు.

(అబూదావూద్)

(సుననె అబూదావూద్‌లోని నమాజు ప్రకరణం)

ముఖ్యాంశాలు

ఆధారాల రీత్యా పై హదీసు బలహీనమైనది. వివరాల కోసం చూడండి: అల్ అహాదీ సుజ్జయీఫా, రెండో సంపుటి: 142వ పుట. 705వ హదీసు.

١٨٧٦ - وَعَنِ ابْنِ مَسْعودٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَنْ قَالَ: أَسْتَغْفِرُ اللهَ الَّذِي لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الحَيَّ القَيُّومَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ، غُفِرَتْ ذُنُوبُهُ وَإِنْ كَانَ قَدْ فَرَّ مِنَ الزَّحْفِ» رواه أبو داود والترمذي والحَاكِمُ، وَقَالَ: حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ البُخَارِيِّ وَمُسْلِمٍ.

1876. హజ్రత్ ఇబ్నె మస్‌వూద్ (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త(సల్లం) ఇలా ప్రబోధించారు: "నేను అల్లాహ్‌ను క్షమాభిక్ష పెట్టమని ప్రార్థిస్తున్నాను. ఆయన తప్ప మరొక ఆరాధ్యదేవుడు లేనేలేడు. ఆయన సజీవుడు, పర్యవేక్షకుడు. నేను ఆయన వైపే మరలుతున్నాను" అని ఎవడైతే అంటాడో అతని పాపాలన్నీ క్షమించబడతాయి. అతను జిహాద్ నుండి వెన్ను తిప్పి పారిపోయిన పాపానికి పాల్పడివున్నా సరే. (అబూదావూద్, తిర్మిజీ, హాకిమ్‌లు ఈ హదీసును వెలికితీశారు. ఈ హదీసు బుఖారీ-ముస్లింల నియమాలననుసరించి హాకిమ్ పేర్కొన్నారు.)

(సుననె అబూదావూద్‌లోని నమాజ్ ప్రకరణం - సుననె తిర్మిజీలోని నమాజ్ అధ్యాయాలు)

ముఖ్యాంశాలు

బుఖారీ-ముస్లింల నియమాలననుసరించి దృఢమైనదంటే ఆ హదీసును బుఖారీ-ముస్లింలలోని ఉల్లేఖకులు ఉటంకించి ఉండాలి. అంతేకాదు ఒక హదీసును ఉల్లేఖించినప్పుడు

బుఖారీ-ముస్లిం గ్రంథకర్తలు ఏ నియమాల నైతే దృష్టిలో పెట్టుకుంటారో ఆ హదీసు కూడా ఆ నియమాలకు అనుగుణంగా ఉల్లేఖించబడి ఉండాలి.

1877. హజ్రత్ షద్దాద్ బిన్ ఔస్ (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లం) ఇలా ప్రవచించారు: ఇలా వేడుకోవటం సయ్యిదుల్ ఇస్తిగ్‌ఫార్: "ఓ అల్లాహ్! నీవు నా ప్రభువువి. నీవు తప్ప ఆరాధ్య దేవుడు మరొకడు లేడు. నీవు నన్ను పుట్టించావు. నేను నీ దాసుణ్ణి. నీతో చేసిన ప్రమాణాన్ని, వాగ్దానాన్ని నా శక్తి మేరకు నెరవేర్చటానికి కృషి చేస్తున్నాను. నేను చేసుకున్న చెడు పనుల కీడు నుండి నీ శరణు కోరుతున్నాను. నీవు నాకు చేసిన ఉపకారాలను ఒప్పుకుంటున్నాను. నా పాపాలను అంగీకరిస్తున్నాను. నన్ను క్షమించు. నీవు తప్ప క్షమించేవాడు ఎవడూ లేడు."

ఎవడైనా పగటిపూట మనస్ఫూర్తిగా దీనిని పఠించి సాయంత్రానికల్లా అతను చనిపోతే అతను స్వర్గానికి వెళ్తాడు. మరెవడైనా రాత్రిపూట మనస్ఫూర్తిగా దీనిని పఠించి ఉదయం కాకముందే మరణిస్తే అతను స్వర్గానికి వెళ్తాడు. *(బుఖారీ)*

١٨٧٧ - وَعَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «سَيِّدُ الاسْتِغْفَارِ أَنْ يَقُولَ الْعَبْدُ: اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ بِذَنْبِي؛ فَاغْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ. مَنْ قَالَهَا مِنَ النَّهَارِ مُوقِناً بِهَا، فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهِ قَبْلَ أَنْ يُمْسِيَ، فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَمَنْ قَالَهَا مِنَ اللَّيْلِ وَهُوَ مُوقِنٌ بِهَا فَمَاتَ قَبْلَ أَنْ يُصْبِحَ، فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ» رواه البخاري.
«أَبُوءُ» بباءٍ مَضمومَةٍ ثُمَّ واوٍ وهمزةٍ ممدودةٍ، وَمَعْنَاهُ: أُقِرُّ وَأَعْتَرِفُ.

(సహీహ్ బుఖారీలోని హియజ్ ప్రకరణం)

ముఖ్యాంశాలు

ఈ హదీసులో మన్నింపు వేడుకునే ముందు పాటించవలసిన కొన్ని నియమాలు వివరించబడ్డాయి. ఉదా: అల్లాహ్ అస్తిత్వం మీద, ఆయన గుణగణాల మీద పూర్తి విశ్వాసం,

నమ్మకం ఉండాలి. అల్లాహ్ చేసిన మేళ్ళను గుర్తుకు తెచ్చుకోవాలి. తాము చేసిన పాపాలను ఒప్పుకోవాలి. దైవసన్నిధిలో వినమ్రత, అణకువ భావాలను ప్రదర్శించాలి. పైన పేర్కొనబడిన దుఆలో ఈ విషయాలన్నీ ఉన్నాయి కాబట్టి దాన్ని 'సయ్యిదుల్ ఇస్తిగ్‌ఫార్ (మన్నింపు ప్రార్థనల నాయకుడు)' అన్నారు.

١٨٧٨ ـ وَعَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إذا انصرفَ مِنْ صَلاتِهِ، اسْتَغْفَرَ اللهَ ثَلاثاً وَقَالَ: «اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلامُ وَمِنْكَ السَّلامُ؛ تَبَارَكْتَ يا ذَا الجَلالِ وَالإِكْرَامِ» قِيلَ لِلأَوزاعِيِّ ـ وهُوَ أَحَدُ رُوَاتِهِ ـ: كَيْفَ الاسْتِغْفَارُ؟ قَالَ: يَقُولُ: أَسْتَغْفِرُ اللهَ، أَسْتَغْفِرُ اللهَ. رواه مسلم.

1878. హజ్రత్ సౌబాన్ (రజి) కథనం: దైవప్రవక్త (సల్లం) (సలాం తిప్పి) నమాజ్ ముగించగానే మూడుసార్లు క్షమాపణకై అల్లాహ్‌ను వేడుకునేవారు. తర్వాత ఈ విధంగా ప్రార్థించేవారు: "ఓ అల్లాహ్! నీవు శాంతమూర్తివి. శాంతి నీ తరఫు నుంచే లభిస్తుంది. ఔన్నత్యం, గొప్పదనాలు కలవాడా! నీవు గొప్ప శుభాలు కలవాడివి."

ఈ హదీసు ఉల్లేఖకుల్లో ఒకరైన అవ్‌జాయీ గారిని "దైవప్రవక్త (సల్లం) మన్నింపు ప్రార్థన ఎలా చేసేవారు?" అని అడగటం జరిగింది. అందు కాయన ఇలా చెప్పారు: దైవప్రవక్త (సల్లం) అస్తగ్‌ఫిరుల్లాహ్, అస్తగ్ ఫిరుల్లాహ్, అస్తగ్‌ఫిరుల్లాహ్ అని ప్రార్థించే వారు. (ముస్లిం)

(సహీహ్ ముస్లింలోని మస్జిదుల ప్రకరణం)

١٨٧٩ ـ وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ قَبْلَ مَوْتِهِ: «سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ أَسْتَغْفِرُ اللهَ، وَأَتُوبُ إِلَيْهِ» متفقٌ عليه.

1879. హజ్రత్ ఆయిషా (రజి.అన్‌హా) కథనం: దైవప్రవక్త (సల్లం) తన మరణానికి ముందు ఈ పలుకులు అత్యధికంగా పలుకుతూ ఉండేవారు: "ఓ అల్లాహ్! నేను నీ పవిత్రతను కొనియాడుతున్నాను. నీ స్తోత్రంతో పాటు,

నేను నీ క్షమాపణలకై వేడుకుంటు న్నాను. నీ సన్నిధిలో పశ్చాత్తాప పడు తున్నాను." (బుఖారీ-ముస్లిం)

(సహీహ్ బుఖారీలోని వ్యాఖ్యానాల ప్రకరణం - సహీహ్ ముస్లింలోని నమాజు ప్రకరణం)

ముఖ్యాంశాలు

నిజం చెప్పాలంటే అనునిత్యం క్షమాపణల కోసం దైవాన్ని వేడుకుంటూ ఉండాలి. అయితే జీవితపు చివరి దశలో దీని ప్రాముఖ్యత మరింత పెరిగిపోతుంది. దీన్ని ఆచరిస్తే దైవప్రవక్త (సల్లం) గారి సున్నత్‌ను కూడా ఆచరించినట్లవుతుంది.

١٨٨٠ - وَعَنْ أَنسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «قَالَ اللهُ تَعَالَى: يَا ابْنَ آدَمَ! إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي وَرَجَوْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ عَلَى مَا كَانَ مِنْكَ وَلَا أُبَالِي، يَا ابْنَ آدَمَ! لَوْ بَلَغَتْ ذُنُوبُكَ عَنَانَ السَّمَاءِ، ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِي، غَفَرْتُ لَكَ وَلا أُبَالِي، يَا ابْنَ آدَمَ! إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِي بِقُرَابِ الأَرْضِ خَطَايَا، ثُمَّ لَقِيتَنِي لا تُشْرِكُ بِي شَيْئاً، لأَتَيْتُكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً» رواه الترمذي وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ. «عَنَانَ السَّمَاءِ» بِفَتْحِ العَيْنِ: قِيل: هُوَ السَّحَابُ، وَقِيلَ: هُوَ مَا عَنَّ لَكَ مِنْهَا، أَيْ: ظَهَرَ، وَ«قُرَابُ الأَرْضِ» بِضَمِّ القَافِ، وَرُوِيَ بِكَسْرِهَا، والضَّمُّ أَشْهَرُ، وهُوَ مَا يُقَارِبُ مِلأَهَا.

1880. దైవప్రవక్త (సల్లం) ఇలా ప్రబోధి స్తుండగా తాను విన్నానని హజ్రత్ అనస్ (రజి) తెలిపారు: అల్లాహ్ ఇలా సెలవిస్తున్నాడు: ఓ ఆదం పుత్రుడా! నీవు నన్ను ప్రార్థిస్తూ ఉన్నంతకాలం, నా మీద ఆశతో ఉన్నంతకాలం నీవు ఎట్టి పరిస్థితుల్లో ఉన్నా నాకు ఫర్వా లేదు. నేను నిన్ను క్షమిస్తూ ఉంటాను. ఓ ఆదం పుత్రుడా! నీ పాపాలు ఆకా శాన్ని అంటుకుంటున్నా ఫర్వాలేదు. నువ్వు క్షమాభిక్షకై నన్ను వేడుకుంటే నేను నిన్ను క్షమిస్తాను. ఓ ఆదం పుత్రుడా! నువ్వు నాతోపాటు మరెవరినీ సాటిగా నిలబెట్టని స్థితిలో భూమి నిండా పాపాలు తీసుకొని నా దగ్గరికి వస్తే నేను కూడా భూమి నిండా క్షమాపణలు తీసుకొని వచ్చి నిన్ను కలుస్తాను. (తిర్మిజీ-హసన్)

(సుననె తిర్మిజీలోని దుఆల అధ్యాయాలు)

ముఖ్యాంశాలు

ఈ హదీసులో పాపాత్ములకు శుభవార్త ఉంది. కాని ఎలాంటి పాపాత్ములు? పాపం చేసి దాన్ని సమర్థించుకోని వారికి! నిజమైన మనస్సుతో పశ్చాత్తాపపడి అల్లాహ్‌ను క్షమించమని వేడుకునే వారికి!! పాపాలు ఎన్ని వున్నా నిరాశ చెందాల్సిన అవసరం లేదు. అల్లాహ్ కారుణ్యం ఎంతో విశాలమైనది. అయితే పాపం క్షమించబడటానికి ఒక నియమం ఉంది. ఆ పాపాన్ని అదే పనిగా చేస్తుండరాదు. దాన్ని సమర్థించుకోరాదు. ఒకవైపు మాటిమాటికి ఉద్దేశ్యపూర్వకంగా తప్పు చేస్తూనే మరోవైపు తౌబా చేసుకుంటూ, పశ్చాత్తాపపడుతూ ఉండటంలో అర్థం లేదు. మనిషి తను చేస్తున్న పాపం వదలిపెట్టకుండా, మాటిమాటికీ దానికి పాల్పడుతూ దాని గురించి అల్లాహ్‌ను, "అల్లాహ్! నన్ను క్షమించు...." అని వేడుకోవటం ఆశ్చర్యకరమైన విషయం. పైగా దీన్ని పరిహాసమని చెప్పుకోవాలి. కనుక ఈ అధ్యాయంలో పేర్కొనబడుతున్న హదీసులను చూసి కేవలం నోటితో 'అస్తగ్ఫిరుల్లాహ్' చదువుకుంటే పాపాలన్నీ క్షమించబడతాయని తలపోయటం ఒట్టి అమాయకత్వం. ఎందుకంటే, "అస్తగ్ఫిరుల్లాహ్' అని నోటితో పఠించటం 'తౌబా' కాదు. అదొక విన్నపం, ప్రార్థన మాత్రమే. దాన్ని అల్లాహ్ తన శాసనానికి అనుగుణంగా అంగీకరించనూ వచ్చు. తిరస్కరించనూ వచ్చు. అసలు తౌబా అంటే మనిషి తను చేస్తున్న పాపాన్ని త్యజించాలి. తర్వాత దైవసన్నిధిలో దానిగురించి పశ్చాత్తాపపడాలి. భవిష్యత్తులో ఇంకెప్పుడూ ఆ పాపం చేయనని మనసులో గట్టిగా నిశ్చయించుకోవాలి. ఇలాంటి నిజమైన తౌబాను అల్లాహ్ తప్పకుండా అంగీకరిస్తాడు.

١٨٨١ - وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «يا مَعْشَرَ النِّسَاءِ! تَصَدَّقْنَ وَأَكْثِرْنَ مِنَ الاسْتِغْفَارِ؛ فَإِنِّي رَأَيْتُكُنَّ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ» قَالَتِ امْرَأَةٌ مِنْهُنَّ: مَا لَنَا أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ؟ قَالَ: «تُكْثِرْنَ اللَّعْنَ، وَتَكْفُرْنَ العَشِيرَ مَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلٍ وَدِينٍ أَغْلَبَ لِذِي لُبٍّ مِنكُنَّ» قَالَتْ: مَا نُقْصَانُ

1881. హజ్రత్ ఇబ్నె ఉమర్ (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లం) ఇలా ప్రబోధించారు: ఓ మహిళల్లారా! మీరు దానధర్మాలు చేయండి. ఎక్కువగా మన్నింపు ప్రార్థనలు చేసు కుంటూ ఉండండి. ఎందుకంటే నరక వాసుల్లో మీరే ఎక్కువగా ఉండటం నేను చూశాను.

దానికి ఒక స్త్రీ సందేహపడుతూ, "నరకవాసుల్లో ఎక్కువగా మేమే ఎందుకుంటాం?" అని అడిగింది. అందుకు దైవప్రవక్త (సల్లం), "మీరు అతి ఎక్కువగా శాపనార్థాలు పెడుతూ

الْعَقْلِ والدِّينِ؟ قَالَ: «شَهَادَةُ امْرَأَتَيْنِ بِشَهَادَةِ رَجُلٍ، وَتَمْكُثُ الأَيَّامَ لا تُصَلِّي» رواه مسلم.

ఉంటారు. మీ భర్తల పట్ల కృతఘ్నతా వైఖరికి పాల్పడుతుంటారు. మేధ పరంగా, ధర్మపరంగా లోపం గలవారై నప్పటికీ తెలివిగలవారి మీద మీ స్త్రీల కంటే ఎక్కువగా ఆధిపత్యం సాధించే వారిని నేనెవర్నీ చూడలేదు" అని అన్నారు. "మేధపరంగా, ధర్మపరంగా ఏమిటి మాలో ఉన్నలోపం" అని (మళ్ళీ) అడిగిందా మహిళ. అందుకు దైవప్రవక్త (సల్లం) ఇలా బదులిచ్చారు: మేధపరమైన లోపం ఏమిటంటే ఇద్దరు స్త్రీల సాక్ష్యం, ఒక పురుషుని సాక్ష్యానికి సమానం (ఇది మేధపరమైన లోపానికి తార్కాణం). తర్వాత (బహిష్టు, పురిటి రక్త స్రావం జరిగే) కాలంలో స్త్రీ నమాజు చేయలేదు. (అలాగే రమజాన్‌లో ఉపవాసం ఉండలేదు. ఇది ఆమె ధర్మ పరమైన వెలితికి తార్కాణం).

(ముస్లిం)

(సహీహ్ బుఖారీలోని హియజ్ ప్రకరణం - సహీహ్ ముస్లింలోని విశ్వాసాల ప్రకరణం)

ముఖ్యాంశాలు

ఈ హదీసులో స్త్రీ జాతిలోని ఒక సహజలోపాన్ని, మేధాపరమైన న్యూనతను గురించి వివరించటం జరిగింది. అంటే స్త్రీ పురుషుని కంటే తక్కువ మేధాశక్తిని కలిగివుంటుందన్న మాట. ఈ న్యూనత దృష్ట్యానే షరీఅతు స్త్రీ సాక్ష్యాన్ని పురుషుని సాక్ష్యంలో సగభాగంగా నిర్ధారించింది. అలాగే శారీరకంగా కూడా స్త్రీ పురుషుని కంటే బలహీనమైనది, సున్నితమైనది. ఆమెలోని సున్నితత్వాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని ఇస్లామీయ షరీఅతు ఆమె మీద ధన సంపాదనా బాధ్యతలు లేకుండా చేసింది. ఎందుకంటే దానికోసం ఇంటి నుంచి బయటికివెళ్ళి కృషి చేయ వలసి ఉంటుంది. అది ఆమె శారీరక సున్నితత్వానికి, ఇతర షరీఅత్ లక్ష్యాలకు విరుద్ధం.

ఇస్లామీయ ప్రబోధనల గురించి బొత్తిగా తెలియని నేటి ఆధునిక విద్యావంతులైన మహిళలు ఈ రెండు వాస్తవాలనూ అంగీకరించటానికి సిద్ధంగా లేరు. నిజానికి ఆ రెండు వాస్తవాలను ఎవరూ త్రోసిపుచ్చలేరు. స్త్రీ పురుషుల సమానత్వానికి పట్టుగొమ్మగా భావించబడుతున్న పాశ్చాత్య దేశాల్లో వంద సంవత్సరాల పోరాటం తర్వాత కూడా ఇప్పటికీ స్త్రీ, పురుషుల యొక్క స్థాయికి చేరుకోలేకపోయింది. నేడు కూడా అక్కడ అతిముఖ్యమైన పదవుల మీద పురుషులే తిష్టవేసి ఉన్నారు. వారి ముఖ్య జాతీయ, అంతర్జాతీయ విధానాలన్నీ పురుషుల ద్వారానే రూపొందించ బడతాయి. ముఖ్య వ్యవహారాలన్నిటిలో పురుషులకు మాత్రమే ప్రమేయం ఉంటుంది. దీని ద్వారా తెలిసేదేమిటంటే స్త్రీలు అంగీకరించినా అంగీకరించకపోయినా వారు మేధాపరంగా, శారీరకంగా పురుషులకు సమానం కాలేరన్న మాట మాత్రం నిజం.